

ГАРАНТІЇ ОХОРОНЮВАНИХ ЗАКОНОМ ТАЄМНИЦЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДЕФІНІЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ПРОБЛЕМИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ

**ДЕНИСЕНКО Григорій - доктор філософії за спеціальністю 081 Право,
старший дослідник**

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.9>

У статті ґрунтовно досліджено положення Кримінального процесуального кодексу України та спеціального законодавства щодо змісту й гарантій охоронюваних законом таємниць у кримінальному процесі, насамперед на стадії досудового розслідування.

Розглянуто особливості правового регулювання процесуальної діяльності слідчого, прокурора та інших суб'єктів кримінального провадження в частині дотримання вимог щодо збереження адвокатської, лікарської, нотаріальної, банківської, комерційної, державної та інших професійних і службових таємниць під час проведення слідчих (розшукових) дій і застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Проведено аналіз дефініційних підходів до розуміння категорії «охоронювані законом таємниці» та їх класифікації, виокремлено й охарактеризовано основні проблеми концептуалізації гарантій таких таємниць у кримінальному процесі, зокрема невизначеність понятійного апарату, фрагментарність і несистемність нормативного регулювання, відсутність єдиного підходу до встановлення меж допустимого втручання в конфіденційну інформацію.

Окреслено основні умови доступу до відомостей, що становлять професійні та інші охоронювані законом таємниці, а також типові проблеми забезпечення їх збереження в межах кримінального провадження при збиранні, перевірці та оцінці доказів.

На підставі узагальнення теоретичних підходів та аналізу судової практики обґрунтовано потребу уточнення дефініцій охоронюваних законом таємниць, більш послідовного й концеп-

туально вивіреного закріплення системи їх гарантій, а також наближення правозастосовної практики до єдиних стандартів забезпечення балансу між інтересами правосуддя та охороною конфіденційної інформації.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, охоронювані законом таємниці, професійні таємниці, гарантії таємниць, концептуалізація, адвокатська таємниця, лікарська таємниця, нотаріальна таємниця, докази, доказування, допустимість доказів.

Постановка завдання

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України), ухвалений у 2012 р., істотно оновив підходи до регулювання кримінального провадження, у тому числі в частині використання інформації з обмеженим доступом. У різних його положеннях опосередковано згадуються відомості, що становлять державну, професійну, службову, банківську, комерційну та інші таємниці, розголошення яких може завдати шкоди правам і свободам людини, інтересам правосуддя, безпеці держави чи учасників процесу. Водночас саме поняття «охоронювані законом таємниці» у КПК України не розкрито, попри те, що фактично йдеться про цілісний масив інформації, який потребує спеціального процесуального режиму.

Правову основу охорони відповідних відомостей становлять численні спеціальні закони, у яких визначаються зміст і обсяг окремих видів таємниць (державної, адвокатської, лікарської, банківської, нотаріаль-

ної, комерційної тощо) та встановлюються обов'язки суб'єктів щодо їх збереження. Проте в кримінальному процесі ці різні режими перетинаються в межах таких процесуальних інститутів, як тимчасовий доступ до речей і документів, обшук, допит, негласні слідчі (розшукові) дії, забезпечення безпеки осіб, захист персональних даних. За відсутності єдиного дефініційного підходу до охоронюваних законом таємниць складно чітко окреслити, який саме обсяг відомостей підлягає процесуальній охороні та які гарантії мають застосовуватися в кожній конкретній ситуації.

У практиці досудового розслідування це виявляється в колізіях між обов'язком зберігати професійну чи іншу таємницю та процесуальними вимогами щодо повного і всебічного дослідження обставин кримінального правопорушення; у неоднаковому підході слідчих і судів до вирішення клопотань про доступ до документів, що містять конфіденційні відомості; у спірних питаннях допустимості доказів, отриманих шляхом обмеження відповідних таємниць. Зростання обсягів цифрової інформації та ускладнення форм її обігу додатково загострює ці проблеми, оскільки традиційні моделі охорони секретних і конфіденційних даних не завжди адаптовані до нових технологічних реалій.

У такій ситуації відкритим залишається питання цілісного теоретико-правового осмислення охоронюваних законом таємниць саме як об'єкта кримінально-процесуальної охорони: їх дефініції, внутрішньої структури, співвідношення окремих видів, меж і змісту гарантій, що мають забезпечувати збереження відповідних відомостей у ході кримінального провадження. Недостатня концептуалізація цих категорій у доктрині та законодавстві ускладнює побудову послідовного механізму реалізації і захисту прав учасників процесу та ефективного функціонування інституту доказування в умовах необхідності охорони різних видів таємниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанням правового режиму охоронюваних законом таємниць у криміналь-

ному процесі, їх законодавчої охорони та пов'язаних із цим гарантій прав учасників кримінального провадження приділяли значну увагу такі науковці, як: К.В. Антонов, В.В. Вапнярчук, В.І. Галаган, Ю.М. Грошевий, М.Б. Головка, С.Л. Ємельянов, С.О. Ковальчук, О.В. Капліна, Н.С. Карпов, В.П. Кузьмічов, А.І. Курбатов, О.П. Кучинська, О.Л. Лавров, М.А. Погорецький, М.М. Погорецький, Д.Б. Сергєєва, О.Ю. Татаров, Є.Ф. Тищенко, Л.Д. Удалова, К.І. Чижмарь, А.М. Черняк, М.Є. Шумило, Л.І. Щербина та інші. Проте питання дефініційного окреслення категорії «охоронювані законом таємниці», її концептуалізації та системної побудови гарантій збереження відповідних відомостей у кримінальному процесі, передусім на стадії досудового розслідування, залишаються в теорії кримінального процесу недостатньо дослідженими.

Метою статті є комплексний теоретико-правовий і праксеологічний аналіз дефініційних підходів до категорії «охоронювані законом таємниці» у кримінальному процесі та системи процесуальних гарантій їх забезпечення з метою виявлення ключових проблем їх концептуалізації, внутрішньої узгодженості та практичної реалізації на стадії досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) містить низку положень, спрямованих на регламентацію використання в кримінальному провадженні відомостей, що належать до різних видів охоронюваних законом таємниць [1]. У тексті Кодексу прямо згадуються державна, банківська, комерційна, адвокатська, лікарська, нотаріальна та «інша охоронювана законом таємниця», що свідчить про визнання законодавцем спеціального режиму таких відомостей при здійсненні досудового розслідування. Водночас сам термін «охоронювані законом таємниці» у КПК України не розкрито, що зумовлює дефініційну невизначеність: не зрозуміло, чи йдеться про формально закритий перелік інформаційних режимів, прямо закріплених у спеціальних законах, чи про ширшу категорію будь-

яких відомостей, доступ до яких обмежується законом і які можуть набувати доказового значення в кримінальному провадженні.

Правова основа цих режимів закладається насамперед у спеціальному законодавстві. Закон України «Про інформацію» вводить загальну категорію інформації з обмеженим доступом, до якої віднесено, зокрема, таємницю слідства, професійні таємниці, комерційну та банківську таємницю [2]. Закон України «Про державну таємницю» детально визначає підстави й порядок віднесення певних відомостей у сфері оборони, зовнішніх відносин, державної безпеки, охорони правопорядку, економіки, науки і техніки до державної таємниці та встановлює спеціальний режим допуску і доступу до них [3]. Натомість закони, якими регулюється професійна діяльність адвокатів, лікарів, нотаріусів, банківських установ та інших суб'єктів, формують узагальнені поняття окремих видів професійних і службових таємниць та встановлюють обов'язок їх збереження, однак не інтегрують їх у єдину категорію охоронюваних законом таємниць у кримінальному процесі і не розкривають зміст цієї категорії саме як самостійного об'єкта процесуально-правової охорони у сфері кримінального провадження.

КПК України фактично визнає особливий статус цих відомостей як об'єкта процесуально-правової охорони, але робить це опосередковано – через конструкції окремих процесуальних інститутів [1]. Перш за все, йдеться про тимчасовий доступ до речей і документів, обшук, огляд, допит осіб, зобов'язаних зберігати професійну чи службову таємницю, а також про негласні слідчі (розшукові) дії, результатом яких часто стає масив даних, що включає елементи різних таємниць (банківської, комерційної, лікарської, адвокатської, таємниці спілкування тощо). У цих нормах закріплені поодинокі гарантії – вимоги до обґрунтування клопотань, судовий контроль, обмеження обсягу запитуваних відомостей, заборона на розкриття певної інформації в процесуальних рішеннях. Проте відсутність загальної дефініції «охоронюваних законом таємниць» призводить до того, що ці гарантії вибудову-

ються фрагментарно, без чітко окресленого концептуального ядра.

З позицій дефініційного аналізу постає питання: чи повинні охоронювані законом таємниці в кримінальному процесі розумітися лише як сукупність спеціально названих професійних, службових та державних таємниць, визначених відповідними спеціальними законами (зокрема щодо державної таємниці – Законом України «Про державну таємницю»), чи як ширша надкатегорія, що охоплює будь-які відомості, щодо яких закон прямо встановлює заборону на розголошення або особливий порядок доступу, незалежно від того, чи оформлено це як «таємницю» у назві відповідного закону [3]. У літературі можна виокремити щонайменше два підходи. Перший – «закритий» – орієнтується на вичерпне перерахування видів таємниць у галузевих законах і пропонує зводити кримінально-процесуальний режим лише до них. Другий – «відкритий» – розглядає охоронювані законом таємниці як будь-які відомості, доступ до яких обмежено законом і які можуть бути залучені до доказового процесу. Саме від вибору між цими підходами залежить, чи буде кримінальний процесуальний механізм гарантій будуватися навколо жорстко фіксованого переліку режимів, чи навколо більш гнучкого, але чітко структурованого поняття «охоронювані законом таємниці» [4; 5; 6].

Проблема концептуалізації загострюється на рівні практики досудового розслідування. У типових ситуаціях – доступ до банківських документів, медичної документації, нотаріальних реєстрів, адвокатських дос'є, електронної кореспонденції – слідчий, прокурор і слідчий суддя оперують не абстрактною категорією охоронюваних законом таємниць, а конкретним видом таємниці, визначеним спеціальним законом (зокрема державна таємниця – відповідно до Закону України «Про державну таємницю») [3]. Відповідно й обґрунтування клопотання, і судові рішення будуються навколо однієї «точкової» таємниці. При цьому не завжди береться до уваги, що в одному й тому самому масиві відомостей можуть одночасно міститися елементи, що підпадають під різні режими (наприклад, банківська таємни-

ця, персональні дані та адвокатська таємниця у фінансових документах адвокатського об'єднання). Відсутність узагальненої концепції охоронюваних законом таємниць як комплексного об'єкта призводить до того, що процесуальні гарантії вибудовуються «по частинах», без урахування їх взаємного накладання.

Проблематика забезпечення охоронюваних законом таємниць у кримінальному провадженні найповніше проявляється в процесуальних ситуаціях, де органи досудового розслідування здійснюють втручання в конфіденційні інформаційні масиви в межах тимчасового доступу, обшуку або негласних слідчих (розшукових) дій. Характер таких процесуальних заходів передбачає підвищений ризик порушення професійної, службової, банківської, лікарської, комерційної чи адвокатської таємниці, що зобов'язує державу забезпечити високий рівень захисту і застосовувати принципи необхідності, пропорційності та мінімального втручання в приватну сферу. Водночас чинний КПК України закріплює ці гарантії фрагментарно, що створює концептуальну розірваність між різними видами охоронюваних законом таємниць [1].

Одним із найбільш конфліктних напрямів є доступ до адвокатської таємниці. Зміст та межі адвокатської таємниці на національному рівні визначені ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка встановлює абсолютний обов'язок збереження конфіденційності та заборону на розголошення будь-яких відомостей, отриманих під час надання правничої допомоги [7; 8]. Незважаючи на формальну заборону витребування листування між адвокатом і клієнтом та документів, що містять результати адвокатської діяльності, на практиці клопотання про тимчасовий доступ часто формується без урахування вимог щодо мінімізації втручання. Позиція ЄСПЛ у справі «Michaud v. France» (2012) підкреслює, що адвокатська таємниця є фундаментальною гарантією права на захист, а будь-яке втручання у сферу взаємодії адвоката та клієнта потребує «особливо вагомих підстав» і ефективних процедурних запобіжників [9]. Саме ці стандарти мають бути обов'язковими ориєнтирами для кримінального процесуально-

го регулювання в Україні.

Аналогічно, лікарська таємниця належить до категорії чутливої персональної інформації, втручання в яку можливе лише за умов нагальної необхідності. Зміст і обсяг лікарської таємниці визначено ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я, яка встановлює обов'язок медичних працівників забезпечувати нерозголошення медичної інформації [10]. ЄСПЛ у справі «Z v. Finland» (1997) встановив, що медична інформація потребує найвищого рівня захисту, а навіть у межах кримінального провадження доступ до такої інформації повинен бути винятком, а не правилом. Суд наголосив, що надмірне або невиправдане розкриття медичних даних завдає шкоди не лише конкретній особі, але й інтересу суспільства в забезпеченні довіри до системи охорони здоров'я [1]. Ця логіка є повністю релевантною для українського кримінального процесу, у якому лікарська таємниця на практиці часто витребується без належних критеріїв необхідності [12].

Питання нотаріальної таємниці також має істотні гарантійні аспекти. Стаття 8 Закону України «Про нотаріат» встановлює обов'язок нотаріуса зберігати нотаріальну таємницю та визначає перелік осіб і випадків, у яких така інформація може бути надана. Нотаріальні документи часто містять комплексні, багаторівневі відомості про майнові та особисті правовідносини декількох осіб, що об'єктивно підвищує ризики надмірного втручання під час їх витребування. Враховуючи характер цієї інформації, доступ до неї повинен здійснюватися лише в обсязі, що є строго необхідним для цілей кримінального провадження, із застосуванням підвищених процедурних фільтрів та суворого судового контролю. Відсутність таких гарантій створює небезпеку розкриття конфіденційних відомостей, які не мають значення для доказування, а також порушення прав третіх осіб, не обізнаних про здійснення процесуальних заходів [13].

Особливо значущим є питання доступу до багаторежимних інформаційних масивів, що одночасно містять елементи кількох правових режимів — банківської, комер-

ційної, персональної, адвокатської, лікарської чи нотаріальної таємниць. Доступ до банківської таємниці регулюється ст. 60–62 Закону України «Про банки і банківську діяльність», які встановлюють вичерпний перелік підстав та суб'єктів її розкриття, що демонструє підвищений рівень матеріально-правових гарантій у цій сфері [14]. КПК України не містить положень, які б визначали, який із режимів має пріоритет, або встановлювали механізм застосування найбільш суворих гарантій у таких ситуаціях. Практика ЄСПЛ, зокрема рішення в справах «Rotaru v. Romania» (2000) та «S. and Marper v. United Kingdom» (2008), вимагає забезпечення найвищого рівня захисту для складних інформаційних масивів, що одночасно охоплюють конфіденційні та персональні дані. Ці рішення формують стандарт, відповідно до якого у випадку перетину декількох режимів таємниць держава має застосовувати найбільш суворий із можливих режимів захисту [15; 16].

Окрему складність становлять негласні слідчі (розшукові) дії, які за своєю природою передбачають глибоке втручання у сферу приватності. У рішенні «Roman Zakharov v. Russia» (2015) ЄСПЛ підкреслив, що ефективність гарантій у сфері негласного стеження залежить не від формального судового дозволу, а від існування дієвих механізмів контролю за обсягом, зберіганням, фільтрацією та знищенням інформації, отриманої у межах таких заходів [17]. Негласні слідчі дії часто охоплюють інформаційні масиви, що містять професійну чи іншу конфіденційну інформацію, і саме тому вимагають спеціальних процедурних гарантій, яких українське законодавство наразі не передбачає.

Важливим інструментом забезпечення гарантій охоронюваних законом таємниць є визнання недопустимими доказів, здобутих із порушенням вимог законодавства щодо обмеженого доступу до таких відомостей. ЄСПЛ у справі «Iordachi v. Moldova» (2009) розглянув ситуацію, коли органи влади отримали доступ до конфіденційної інформації без достатніх процесуальних гарантій і без чіткого обґрунтування необхідності. Суд дійшов висновку, що такі дії порушують статтю 8 Конвенції та ставлять під сум-

нів справедливість судового розгляду. Цей стандарт прямо співвідноситься з українським кримінальним процесом, у якому наслідком порушення режиму таємниці має бути недопустимість доказів як процесуальної гарантія [18].

Узагальнюючи, можна констатувати, що сучасний кримінальний процес демонструє істотні прогалини в системі забезпечення охоронюваних законом таємниць, а відсутність єдиного дефініційного підходу призводить до розбалансованості механізмів захисту та непослідовності правозастосовної практики. Застосування стандартів ЄСПЛ дозволяє чітко окреслити межі допустимого втручання, але для їх реалізації необхідно забезпечити системне нормативне унормування гарантій, що охоплюють усі стадії досудового розслідування — від ініціювання доступу до конфіденційної інформації до оцінки допустимості здобутих доказів.

У контексті дефініційного аналізу особливої уваги потребує проблема невідповідності між матеріальним та процесуальним правовим режимами охоронюваних законом таємниць. Спеціальні закони визначають зміст, обсяг та обов'язки суб'єктів щодо збереження державної, професійної, службової, комерційної, нотаріальної, банківської та інших видів таємниць, однак у кримінальному процесуальному законодавстві відсутній узагальнений концепт, який би інтегрував ці режими в єдину системну категорію. Така неузгодженість створює дефініційну прогалину, що має як теоретичні, так і практичні наслідки: відсутність єдиного розуміння того, що саме охоплюється поняттям «охоронювані законом таємниці», унеможливорює формування цілісного механізму їх гарантування на всіх етапах кримінального провадження.

У межах практики досудового розслідування це призводить до того, що різні види таємниць фактично отримують різний рівень захисту залежно не стільки від їх змісту, скільки від того, яким чином сформульовано клопотання слідчого або прокурора. В одних випадках суди вимагають детального обґрунтування необхідності доступу та можливості отримати відомості іншим шляхом, в інших — обмежуються формальним під-

твердженням того, що запитувана інформація може мати значення для встановлення істини в справі. Така відмінність у підходах свідчить про відсутність усталених процесуальних критеріїв, які б дозволили однозначно визначити межі допустимого втручання у сферу охоронюваних законом таємниць [5].

Додаткової складності набувають ситуації, коли органи досудового розслідування витребувають інформаційні масиви, що містять дані різних правових режимів. У багатьох випадках конфіденційні відомості існують не в ізольованому вигляді, а як складові частини інших документів: фінансові записи можуть містити персональні дані; технічні документи — комерційну інформацію та елементи державної таємниці; медичні документи — приватне листування або дані про третіх осіб. За відсутності спеціальних процесуальних механізмів фільтрації та селекції таких даних слідчий, прокурор і слідчий суддя опиняються в ситуації, коли немає можливості чітко відокремити інформацію, яка може бути надана стороні обвинувачення, від інформації, що підлягає захисту. Як наслідок, ризик порушення конфіденційності різко зростає, а будь-яке надмірне втручання створює підстави для оскарження допустимості отриманих доказів [5].

Проблема стає ще очевиднішою у випадку негласних слідчих (розшукових) дій, результатом яких є масиви інформації, що не підлягають попередньому структурованому обмеженню. Технічні засоби фіксації аудіо чи відеозаписів не розрізняють професійні таємниці, приватну кореспонденцію, службову інформацію чи побутові комунікації. Це означає, що під час НСРД може бути зібрано значно більше інформації, ніж необхідно для цілей кримінального провадження, у тому числі конфіденційні відомості про невизначене коло осіб [19]. ЄСПЛ у рішенні «Roman Zakharov v. Russia» підкреслював, що саме на етапі обробки та оцінки таких даних держава повинна забезпечувати максимально ефективні процесуальні гарантії, що унеможливають використання конфіденційної інформації поза межами цілей кримінального правосуддя. В українському кримінальному процесі механізми такого фільтрування або знищення надлишкових

матеріалів не прописані, що створює правовий вакуум і підвищує ризик порушення прав осіб, чії таємниці випадково потрапили до матеріалів провадження [17].

Важливим питанням є також оцінка допустимості доказів, отриманих із порушенням режиму охоронюваних законом таємниць. Недопустимість доказів виконує не лише каральну функцію щодо процесуальних порушень, а й гарантійну, оскільки стимулює органи досудового розслідування дотримуватися вимог законодавства. ЄСПЛ у справі «Iordachi v. Moldova» вказував, що неналежність процедурних гарантій при отриманні конфіденційних даних ставить під сумнів справедливість судового розгляду як такого. Цей підхід повною мірою має застосовуватися і в Україні, оскільки саме він забезпечує ефективність механізму захисту прав учасників процесу та стимулює суди ретельно перевіряти обґрунтованість втручання у сферу конфіденційних відомостей [18].

Брак єдиного підходу до визначення змісту поняття «охоронювані законом таємниці» в кримінальному процесі породжує ряд теоретичних суперечностей, що ускладнюють побудову цілісної системи гарантій. По-перше, залишаються невизначеними межі цієї категорії: чи охоплює вона виключно ті види таємниць, що прямо закріплені в спеціальних законах, чи може включати й інші відомості з обмеженим доступом, наприклад, службову або інституційну конфіденційну інформацію. По-друге, не врегульовано співвідношення між різними режимами таємниць у ситуаціях, коли одна й та сама інформація підпадає під кілька правових категорій. По-третє, відсутні процесуальні механізми, які б визначали, який обсяг втручання є допустимим у конкретній ситуації та які критерії слід застосовувати слідчому судді для оцінки обґрунтованості клопотань органів досудового розслідування [4].

З огляду на це виникає потреба в розробленні узгодженого дефініційного підходу, який дозволив би інтегрувати матеріально-правові режими таємниць у єдину процесуальну систему. Такий підхід має передбачати не лише чітке визначення об'єкта охорони, а й формування системи спеціальних процесуальних гарантій, що забезпечують

захист відповідних відомостей на всіх етапах кримінального провадження — від моменту ініціювання доступу до конфіденційної інформації до подальшої оцінки доказів судом. Це включає потребу в доктринальному переосмисленні засад допустимості втручання, запровадженні механізмів селекції та фільтрації надлишкових даних, унормуванні процедури поводження з багаторежимними інформаційними масивами та чіткому визначенні меж, у яких держава може обмежувати право особи на таємницю.

Висновки

Гарантії охоронюваних законом таємниць у кримінальному процесі становлять складну й багаторівневу категорію, що поєднує матеріально-правові режими конфіденційності та процесуальні механізми їх забезпечення. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що сучасна модель охорони таких таємниць у досудовому розслідуванні характеризується фрагментарністю, дефініційною невизначеністю та відсутністю концептуальної єдності між різними правовими режимами, що призводить до істотних колізій на практиці. Відсутність у КПК України цілісного поняття «охоронювані законом таємниці» унеможливає формування чітких меж допустимого втручання у відомості, доступ до яких обмежений законом, та створює різноспрямованість правозастосовних підходів.

Матеріальне право, закріплюючи окремі види таємниць — державну, адвокатську, лікарську, нотаріальну, банківську, комерційну та інші — фіксує лише загальні обов'язки суб'єктів щодо їх збереження. Натомість процесуальний аспект використання таких відомостей у кримінальному провадженні охоплює значно ширше коло ситуацій, у яких ці гарантії набувають практичного значення: під час тимчасового доступу, обшуку, допиту, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оцінки допустимості доказів. У таких умовах виникає потреба в чіткому процесуальному режимі, який би інтегрував спеціальні закони в єдину кримінально-процесуальну конструкцію та забезпечував належний баланс між інтересами правосуддя, правами учасників процесу та охороною конфіденційної інформації.

Аналіз судової практики, включно з позиціями ЄСПЛ щодо втручання держави у сферу конфіденційних відносин, підтверджує, що гарантійний механізм у сфері охоронюваних законом таємниць має ґрунтуватися на критеріях законності, необхідності, пропорційності та мінімізації втручання. У національному праві ці критерії застосовуються непослідовно, що створює ризики необґрунтованого доступу до відомостей, які не мають значення для кримінального провадження, та порушення прав носіїв відповідних таємниць. Особливо гостро ця проблема проявляється при обробці багаторежимних інформаційних масивів, отриманих під час негласних слідчих дій, що вимагає встановлення процесуальних правил їх селекції, фільтрації та знищення надлишкових відомостей.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що концептуалізація охоронюваних законом таємниць у кримінальному процесі потребує системного оновлення. Насамперед необхідно закріпити в КПК України чітке дефініційне поняття охоронюваних законом таємниць як комплексної категорії, що включає всі види інформації з обмеженим доступом. Це забезпечить методологічну цілісність, усуне колізії між матеріальним і процесуальним правом і стане основою для подальшої побудови узгодженого гарантійного механізму.

Праксеологічний аналіз засвідчує необхідність формування спеціальних процесуальних процедур, спрямованих на забезпечення належного рівня захисту конфіденційних даних у досудовому розслідуванні. Ідеться про вдосконалення підходів до обґрунтування клопотань про доступ до конфіденційних документів; встановлення чітких критеріїв пропорційності втручання; запровадження механізмів селекції надлишкової інформації в результатах НСРД; унормування вимог до фіксації та захисту даних, що містять ознаки різних видів таємниць; підвищення рівня процесуального контролю слідчого судді за доступом до конфіденційних відомостей; удосконалення правил оцінки допустимості доказів, отриманих із порушенням режиму таємниці.

Отже, гарантії охоронюваних законом таємниць у кримінальному процесі мають

бути побудовані як цілісна, структурована та концептуально вивірена система, що поєднує доктринальні підходи, законодавче регулювання та усталену практику правозастосування. Її удосконалення є необхідною умовою забезпечення справедливого, ефективного та правового кримінального провадження, у якому держава зберігає можливість досягнення цілей правосуддя, а особа — гарантії захисту своїх конфіденційних прав і свобод.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
3. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>
4. Погорецький М. А., Куценко Д. Д. Державна таємниця у кримінальному процесі України. Державна безпека України : наук.-практ. зб. НАН України і СБ України. Київ, 2008. № 13–14. С. 94–98.
5. Осауленко О.А. Кримінальні процесуальні гарантії нерозголошення відомостей досудового розслідування. Юридична наука. 2015. № 7. С. 185–193. URL: <https://elar.nauvis.edu.ua/jspui/handle/123456789/1538>
6. Бараннік Р.В., Назаренко П.Г. Особливості охорони інформації, що становить таємницю у кримінальному судочинстві. Адвокат. 2011. № 4 (127). С. 15–18. URL: <http://eiz.zntu.edu.ua/handle/123456789/1364>
7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
8. Погорецький М. А., Погорецький М. М. Гарантії адвокатської таємниці у рішеннях Європейського суду з прав людини та їх імплементаційний вплив на кримінальне процесуальне законодавство України і правозастосовну практику. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 77–87. URL: <https://vkslaw.com.ua/index.php/journal/article/view/559/503>
9. Michaud v. France, Application no. 12323/11, European Court of Human Rights, Judgment of 6 December 2012. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115377>
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
11. Z v. Finland, Application no. 22009/93, European Court of Human Rights, Judgment of 25 February 1997. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58033>
12. Удалова Л.Д., Кузьмічова-Кисленко Є.В. Лікарська таємниця в кримінальному процесі України : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 134 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0036754.pdf>
13. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
14. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
15. Rotaru v. Romania, Application no. 28341/95, European Court of Human Rights, Judgment of 4 May 2000. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58586>
16. S. and Marper v. the United Kingdom, Applications nos. 30562/04 and 30566/04, European Court of Human Rights, Judgment of 4 December 2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90051>
17. Roman Zakharov v. Russia, Application no. 47143/06, European Court of Human Rights, Grand Chamber Judgment of 4 December 2015. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159324>
18. Iordachi and Others v. Moldova, Application no. 25198/02, European Court of Human Rights, Judgment of 10 February 2009. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91245>
19. Сергєєва Д.Б. Проблемні питання постановлення ухвал про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. № 1. С. 177–186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2014_1_19